

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВВІЧЛИВОСТІ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ)

Харченко О. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Косенко Ю. В.

Для вираження ввічливості / неввічливості в мові є як універсальні засоби, маркіровані за цією ознакою, так і засоби, етикетний статус яких визначається залежно від екстралінгвістичних параметрів ситуації спілкування (статус, положення, вік комунікантів, обстановка спілкування, ступінь соціально-психологічної дистанції й ін.). Принцип ввічливості, або, інакше, принцип такту, часто відіграє вирішальну роль в оформленні висловлення, у відборі засобів у мовному спілкуванні. У прагматичній теорії мовного спілкування ввічливість розглядається як універсальний принцип, що у практиці мовної взаємодії грає значну регулюючу роль. Принцип ввічливості визначається як особлива стратегія мовної поведінки, спрямована на «запобігання конфліктних ситуацій».

Важливими факторами комунікативної ситуації, що впливають на вибір мовних форм є: фактор адресата, статусно-рольова рівність / нерівність партнерів по комунікації, а також дистанція спілкування між ними [1, 35].

Ввічливе прохання або прохання, побудоване за принципом ввічливості, маркують наступні засоби: лексема *please* і спеціальні формули типу: *will you? /could you?/ would you?* Вживання модальних дієслів *could, would, may* поряд з іншими засобами також сприяє зм'якшенню комунікативного наміру адресанта. Модальні дієслова *should, must* за результатами аналізу фактичного матеріалу не є частотними у вживанні такого спонукального мовного акту як прохання.

Найбільш частотним серед всіх модальних дієслів є дієслово *could*. Це пояснюється тим, що семантичний компонент спонукування, що виражається з його допомогою, відображає суб'єктивне волевиявлення. Таким чином, адресат спонукається до дії з метою виконати прохання або яке-небудь речення. Проте, принцип ввічливості не завжди експлікований у проханнях, тому необхідно залучення контексту для повного аналізу [2, 21].

Явище політичної коректності одержало досить широке поширення в англійськомовних країнах і здійснило значний вплив на сучасну англійську мову. Політична коректність мови виражається в прагненні знайти нові способи мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття й достоїнство індивідуума, ущемляє його людські права звичною мовною безтактністю й прямотиністю у відношенні расової й статевої приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішнього вигляду й т.д.

Велика група евфемізмів створена за принципом ввічливості, у яку входять слова й вирази, що зм'якшують різні види дискримінації (вікову,

майнову, дискримінацію людей з фізичними й розумовими недоліками, а також расову й етнічну).

Категорія ввічливості – своєрідна універсальна категорія, у фокусі репрезентації якої опиняються суб'єктивні смисли, які віддзеркалюють модусні виявлення ввічливості, взаємини між тим, хто адресує мовлення, й тим, хто його отримує. Категорія ввічливості представлена різнорівневими мовними засобами: 1) комунікативно-семантичними групами – інтенційними висловленнями, стереотипами спілкування, які відображають національно-специфічні вияви ввічливості; 2) морфологічними (модальні й займенникові слова, предикати, сполучники, частки, вигуки, форми особи, числа, часу, способу, виду дієслів); 3) синтаксичними (звертання, реченнєві конструкції різного типу); 4) словотворчими (утворення із зменшено-пестливими суфіксами); 5) фонетико-графічними (інтонація, авторські розділові знаки); 6) стилістичними (емоційно-експресивні та суб'єктивно-оцінні компоненти значень слів, речень).

Комунікативна лінгвістична модель перекладу розглядається як акт двомовної або міжкультурної комунікації, складовими якого виступають: повідомлення (текст презентації), відправник (перекладач), одержувач даного повідомлення (слухач презентації), код (мова) повідомлення, канал зв'язку (письмова форма мови або усний режим мовлення). Рівень перекладацької компетенції залежить в першу чергу від перекладача, рівня його підготовки та спроможності змінювати перекладацькі підходи в залежності від задач та умов перекладу.

При підготовці та проведенні презентації як акту міжкультурної комунікації перекладач повинен:

- мати особливе перекладацьке володіння двома мовами (рецептивне – вихідною мовою, репродуктивне – мовою перекладу), що й визначить стратегію перекладацьких підходів при врахуванні жанрово-стильових особливостей тексту; при цьому мовні тезауруси можуть взаємодіяти та взаємопроникати;

- володіти технологією перекладу та мати здатність до перекладацької інтерпретації, яка реалізується через перекладацькі прийоми та трансформації, що дозволяють отримати адекватне відтворення оригіналу та досягти мети комунікації;

- мати оптимальний мінімум фонових знань, необхідний для адекватної інтерпретації вихідного тексту, характер даних знань залежить від спеціалізованої спрямованості тексту, від сфери знань та людської діяльності, яку він висвітлює [3, 52-53].

1. Тарасов Е. Ф. Оптимизация речевого воздействия. – М.: Наука, 1990. – 127с.
2. Виноградов В. В. О категории модальности и модальных словах в русском языке. – М.: Ленинград, 1950. – Т.2 – 298 с.
3. Ступин Л. П., Игнатьев К. С. Современный английский речевой этикет. – Ленинград, 1980. – 158 с.

Харченко, О.А. Засоби реалізації принципу ввічливості в американському варіанті сучасної англійської мови (перекладацький аспект) [Текст] / О.А. Харченко; наук. кер. Ю.В. Косенко // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 116-117.